

Tűfestés hártványásszárnyúakkal

NAGY JUDIT LEGÚJABB ALKOTÁSAI

Szövés = életmód. Ezzel a hitvallással jelent meg 2014-ben Nagy Judit kárpitművészről egy rendkívül elegáns könyv az azóta sajnos megszűnt Press XPress Kiadónál. A monografikus jellegű kiadvány egyedi szerkesztési elve a gazdag képanyag mellett sajátos gondolati közlésekre is módot adott: egy, a művész pályaképét áttekintő beszélgetés bevezetője után, az alkotói pályát időrendben követő színes illusztrációk mellett, két további „hangvétel” olvasható. Az egyik a maga idején meghatározó szerepet betöltő Frank János műkritikus írásából válogatott pár sornyi idézetekkel kíséri 1977-től 1995-ig a kárpitok képeit. Az ezek után készült műveket elválasztja a székesfehérvári Nemzeti Emlékhelyre tervezett, pályázatra beadott, de meg nem valósult kárpitterv színes ceruzarajza, Nagy Judit kézzel írott soraival. A továbbiakban saját alkotói rezonanciáit fűzte a művész a kárpitjaihoz. E választóvonal mentén egy Szerb Antal-idézetet is elhelyezett az 1999-es Petőfi-kárpitja mellé: „[...] nem keresi a nagy összefüggések

vízióit. Az ő világa a minden ember érzélemvilága, és népszerűségének a titka, hogy azt fejezte ki, ami mindenkiben hallgat, és várja a költőt, aki el tudja mondani.” Úgy gondolom, ez az ő ars poeticája is.

Ebben a többsíkú megközelítésben bontakozott ki az 1954-ben született művész eszmei világképe, amelyben egyre árnyaltabban képes elmélyülni. Köztudott, hogy a kárpitszövés egyrészt igen nehéz fizikai munka, másrészt éveket vesz igénybe egy-egy mű kivitelezése, azokban a hatalmas méretekben különösen, amelyeket Nagy Judit vállalt, saját szövőszékén dolgozva. A legutóbbi, tíz – egyenként 245 x 175 centiméteres – darabból álló, filozofikus gondolatvilágú *Predestinatio* című sorozatát 2002-től tizenöt éven át szötte, szinte a részleges testi kimerülés határáig. Egy művész alkotói igénye azonban soha nem szűnik meg. Természetesen Nagy Judit is megtalálta egy régi technika újrafelfedezésében, a tűfestésben, a maga sajátos, egyéni kifejezésformáját.

NAGY Judit Tizenöt év című kiállítása (részlet) | Judit NAGY's Fifteen years (exhibition photo) | Fészek Galéria, Budapest, 2018

Fotó: Visnyovszky István

NAGY Judit: Nagyestélyi | Judit NAGY: Evening gown | 2018–2019, gyapjú, selyem, pamut, fémszál, fólia, gyapjúszövet, plasztikusan hímzett, 70x100 cm
Fotó: Molnár Gyula

Az ehhez vezető útról mondta a következőket: „[...] a *Predestinatio* sorozatomat életem nehéz időszakában, ötvenéves koromban kezdtem, s reméltem, hogy az utolsó darabot is befejezem halálomig, de hál’ istennek előbb sikerült. Rengeteg fizikai és lelki erőt vett ki belőlem ez a sorozat, éreztem, hogy egy ilyen súlyú feladat után pihennem kell. Könyveket nézegettem, olvastam, s egyszer csak a fonálaim pakolgatása közben észrevettem, hogy milyen sokféle, kicsi kis maradvány van köztük, amiket nagyobb munkákhoz már nem lehet használni. Negyven év alatt azért elég sokféle alapanyaggal, mindig csak a legjobb minőségűekkel dolgoztam. Köztük a sokféle szín és árnyalat, rengetegfajta gyapjú, különlegesen mercerezett pamut is, sokféle selyem és fémszál..., így egyszer csak rádőbbszemtem, hogy milyen hatalmas kincseshányóm van. Nem az én műfajom a semmittevés. Fiatal koromban készítettem már számos rovar-portrét – én így neveztem ezeket. Egy hatalmas belső kertés házban lakván, ezek csak úgy könnyedén be-berepültek az ablakon [...] nos, most végiggondoltam, hogy a jelenlegi tudásommal és főképpen a mai időértelmezésemmel, szép nyugodtan újra megpróbálom, amit fiatalon, nagy bátran nekirugaszkodva, más gondolatok közepette már megtettem. Magam is

úgy érzem, hogy a mai világban túlnőtte magát a technika, a virtuális világban minden olyan tökéletes tud lenni. De szerintem ez csak szemfényvesztés, hiszen, amit ezen a módon látsz, azt nem tudod megérinteni, megsimogatni, és ezáltal is, nem csak úgy fizikailag, a természet sok csodája van veszélyben. A mai szakmai ismeretemmél és igényességemmel, meg az azóta bennem felgyülemlett gazdag emberi tapasztalatokkal tán kissé bölcsébbé válva, másképpen nézek ezekre a csodálatos élőlényekre. A létezésükben, a funkcióikban megalkotott célszerűség mellett, amelynek a természeti rendszerben elfoglalt és pótolhatatlan helye és szerepe van, olyan esztétikai minőséget is képviselnek, hogy kezdetektől az emberi kultúra kifejezési módzatainak a részeivé váltak. Manapság, akár a sokféle értelemben amúgy is kívánatos igényesség fokozatos elvesztésével egyidejűleg, a szépség minősége is veszendő értékévé vált. Ezek a sokszor egyáltalán nem kedvelt rovarok elképesztően tökéletesen kitalált élőlények, s ennél fogva alkalmasak sokféle rácsodálkozásra, vagy akár az emberi gondolkodással való szembesülésre is, [...] némely mostani alkotásom készítése közben, ha nem is portrét készítek, de magam is gondolkodom egy-egy személyre. [...] De annyi évi filozofálás után

NAGY Judit: Kis éji zene | Judit NAGY: A Little Night Music | 2019, gyapjú, selyem, pamut, fémszál, fólia, gyapjúszövet, plasztikusan hímzett, 70x100 cm
Fotó: Molnár Gyula

NAGY Judit: Step by step | Judit NAGY: Step by step | 2019, gyapjú, selyem, pamut, fémszál, fólia, gyapjúszövet, plasztikusan hímzett, 70x100 cm
Fotó: Molnár Gyula

most ezekkel a munkáimmal valójában csak a szépségre és a kivitelezés technikai bravújaira figyelek.”

De mi is a tűfestés, amelyet egyébként korábban sem tanítottak főiskolai, s pláne nem egyetemi szinten? Technikáját a megmaradt ábrázolások, illetve a csekély mennyiségű lelet alapján ázsiai, főképp kínai eredetűnek tekintik a szaktörténészek. Európai létezéséről a 4. századtól tudunk, az egyiptomi kopt keresztények archaikus görög nyelvű kapcsolatain és az ábrázolásokon keresztül Bizáncban, Anglián, Itálián, Franciaországon keresztül terjedt el. A leghíresebb a máig fennmaradt úgynevezett bayeux-i kárpit. Ez a mű valóban a világ híres csodái közé tartozhat, nemcsak egy 11. századi (1064–1066), a korban világtörténelmi jelentőségű háborús hódítás – mai szóval képregényszerű – megörökítése, hanem a hatalmas méretű mű kivitelezése miatt is. Többféle öltéssel készült ez az aprólékos hímzés, valamely, keretre helyezett tartósabb alapanyagra a sokféle fonallal egyenként, külön-külön befűzött tűkkel oda-vissza öltéssel, a fonalak elvarrása a hátoldalon történt. Az egyéni apró variációk természetesen változhattak az idők során. A mintegy 50 centiméter széles, és ma körülbelül 68 méter hosszú bayeux-i kárpiton a szorgos, valószínűleg szász eredetű hímzők 626 emberi alakot, 202 lovat, 55 kutyát és 505 egyéb állatot, 49 fát, 37 épületet és 41 hajót hímeztek meg, a katonák sodronyingeit, a várbeli élet jeleneteivel, hadifelszereléseikkel együtt, de még a Halley-üstököt is, ami a korszak érthetően jelentős természettudományi eseménye is volt. A hastingsi csata II. Harold angol király, valamint a francia-normandiai (Hódító) Vilmos herceg között zajlott, utóbbi győzelmével. A gyapjúhímzésű kárpit tíz évig készült.

A reneszánsz időkben Rómában Raffaello rajzai alapján hímeztek, e kincsképző műfajt az egyházi miseruhák, palástok, koporsófedelek díszítésére használták, létezésüket

NAGY Judit: Szívárvány | Judit NAGY: Rainbow
2020, gyapjú, selyem, pamut, fémszál, fólia, gyapjúszövet,
plasztikusan hímzett, 70x100 cm
Fotó: Molnár Gyula

egyházi leltárkönyvek őrizték meg. Magyarországon a veszprémi zárda apácai e technikával készítették a hagyomány szerint Gizella királyné vezetésével István király palástját. A karmelita szerzetesrend 1452-ben alapított női ágának a Szombathelyen 1906-ban letelepült női testvérağa foglalkozott hivatásszerűen ezzel, Lippay János 1664-es *Posoni kert* című híres könyvében is szó van e műfajról. Az 1930-ban Szombathelyen újraindított munkálatokat 1950-ben a kommunista rendszer feldúlta, és megsemmisítette.

Mindezen történeti összefüggések megemlézése nemcsak azért fontos, hogy megemlíthessük a hímzéstechnikának a magyar népművészet bizonyos területein kissé robusztusabb formában való tovább élését, hanem azért is, hogy kellő mértékben értékelhessük egy kortárs magyar, már sikeres alkotónak, Nagy Judit kárpitművésznek ezt a jelen idejű, önmagát is megújító vállalkozását.

„A 70 cm x 100 cm tablón, fekete alapon, több száz különféle színű és árnyalatú selyem- és más fonallal befűzött tűvel hímeztem ezt az újabb sorozatomat. Egyébként én mindig is sorozatokban gondolkodom. Most nem a korábbi, fényes hátú és vastag páncélú bogarak foglalkoztatnak, hanem csakis a hártýásszárnyúak. A szárnyaik áttetszősége maga a szabadság. Fényes darazsak, színes viráglegyek, elegánsan szürke házilegyek, zöld-arany színű fürkészdarázs, vagy más színekben pompázóak, pöttyös kabócák, tücskök ők, a maguk áttetszőségével, könnyedségével, miközben mindenfélét csinálnak, üldözik egymást, vagy lesben állnak, vagy csak úgy vannak ezek a nagyon szép, de valójában gyilkolni is képes kis rovarok. Néha jár valaki az eszemben, ilyen lehet a lelke, vagy csak hasonló. Sajátos metamorfózis. Felnagyításuk lehetővé teszi számomra, hogy a legkisebb erezetet, az összetett szemeket, orrocskákat, lábszáraikon a szőrszálakat is meghímezsem, majd bizonyos szálmeghúzásokkal akár domborúvá is formálhatom őket. Élvezem a részletek aprólékos kiművelését. Azt gondolom, ennyi idős koromban megérdemlem. Nem sietek sehová. Pihenek.”

Nagy Judit meditatív *Predestinatio* sorozatának jelentős darabjai a budai Várban az egykori karmelita kolostor miniszterelnöki nemzetközi tárgyalótermének falait díszítik, legújabb különleges tűfestéseinek eddig elkészült darabjait 2020 tavaszán egyik reprezentatív kiállítására beválogatta az egeri Kepes Intézet. Elemző, látszólag mesélő-elbeszélő szemléletű és tartalmú munkássága kivételes értékű korszakértékelés.